

13. maj 2008

'Verden er på vej mod brutal konfrontation'

Af: [Jørgen Steen Nielsen](#)

Knaphed på olie, knaphed på mad, knaphed på vand, knaphed på rent miljø - og en finanskriser, der flytter økonomisk magt fra Vesten til Asien. Det kan blive en grim kamp, siger Jørgen Ørstrøm Møller

"Grådighedsfaktoren."

Jørgen Ørstrøm Møller vender tilbage til udtrykket flere gange, når han skal forklare den finansielle krise, der med start i USA har ramt den internationale økonomi og nu spiller kompliceret og foruroligende sammen med prisstigninger på olie og fødevarer og med den globale klimakrise.

Jørgen Ørstrøm Møllers udkigspost er Singapore, hvor han i en årrække var Danmarks ambassadør i hele fire lande: Singapore, Australien, New Zealand og Brunei, og hvor han nu er tilknyttet Singapores universitet, parallelt med sin stilling som adjungeret professor ved Copenhagen Business School hjemme i Danmark. Ørstrøm Møllers globale udsyn har dertil rod i bl.a. jobbet som departementschef i Udenrigsministeriet op gennem 1990'erne. I dag er den tidligere diplomat en yderst produktiv forfatter - til dato 36 bøger om international politik og økonomi - samt forelæser og analytiker og dermed en af de globale iagttagere, som bl.a. danske politikere og erhvervsfolk lytter til med størst respekt og opmærksomhed. De, der ikke gør, er selv ude om det.

For Jørgen Ørstrøm Møller varsler dramatiske begivenheder i den nære fremtid.

"Verden varmer op til den mest brutale økonomiske konfrontation, der er set i mange årtier, måske århundreder," lyder profetien.

'Knaphed' er - kombineret med grådighedsfaktoren - et nøgleord.

"Vi bevæger os fra en verden af overflod, hvor der var nok af stort set alt - høj økonomisk vækst, råmaterialer, billig energi, tilstrækkeligt med vand og i lang tid ingen pris på miljøet - til en periode, hvor der bliver knaphed på stort set alt," siger Ørstrøm Møller.

"Vi får lavere vækst i USA, lavere vækst i Europa, lavere vækst i Japan, og vi får knaphed på råmaterialer, energi og fødevarer med deraf følgende meget store prisstigninger. Vi får som noget helt nyt en stigende pris på rent miljø, og vi får - måske vigtigst af alt - vand som knaphedsfaktor."

"De andre faktorer kan man i høj grad handle, men det er vanskeligt med vand," betoner han. En kommende strid om vand er tydeligvis noget, der i særlig grad bekymrer.

"Vand har den forskel fra f.eks. olie, at én stats brug af vandreserver kan fratage dem fra andre. Tænk på de store flodsystemer: Nilen, floderne i Mellemøsten osv. Hvis ét land opfører en dæmning og dermed afskærer et andet land adgangen til vand, har man en meget håndgribelig konfliktrisiko. Dertil kommer, at folk kan klare sig et stykke tid uden olie, men ikke uden vand."

"Jeg ser altså for mig, at der opstår en række knaphedssituationer, hvor landene meget brutalt vil kæmpe om at få ressourcerne til den billigst mulige pris, og hvor man vil søge at lægge byrderne over på andre."

En drivende faktor bag knapheden og kampen om ressourcer er, at et stigende antal mennesker takket være den økonomiske vækst i primært Asien kommer op på et indkomstniveau, hvor deres efterspørgsel virkelig får global betydning.

"Der bliver tale om en kamp, hvor ikke alle kan blive vindere, og hvor det ikke kan udelukkes, at militær magt tages i anvendelse for at sikre nationale interesser. Det vil være første gang i historien, at det globale samfund konfronteres med en sådan kamp om indkomstfordeling. En grim kamp der vil pågå det næste tiår, måske længere. Der vil ikke blive givet ved dørene," forudser Ørstrøm Møller.

Finanskrise og magtskifte

På sin egen måde kan den aktuelle finanskrise blive del af omfordelingskampen.

"Finanskrisen er normal i den forstand, at det måske er 15. eller 20. gang inden for de seneste århundreder, at man ser en finanskrise opstå i et af verdens rigeste lande. Der er intet nyt i, at det finansielle system kører skævt på grund af en grådighedsfaktor hos dem, der træffer investeringsbeslutninger. Alligevel er der noget nyt og interessant denne gang," betoner den mangeårige iagttagelse af den globale økonomi.

Det nye er den dramatiske omfordeling af rollerne og magten i det globale økonomiske spil, som nu finder sted.

Den finansielle krise, der har forplantet sig til realøkonomien i USA og Europa, er udløst af den amerikanske boligboble, blæst op af massiv og ukritisk långivning i kombination med kapitalfonde og andres spekulation i værdistigningerne på husmarkedet - og nu punkteret med tvangsauktioner, omfattende tab for bankerne samt økonomisk afmatning som konsekvens.

"Man skal tilbage til 1980'erne for at finde noget i retning af en finansiel krise i USA. Da Sydøstasien rantes af finanskrisen i 1997-98, blev amerikanske banker ikke rigtig berørt, og derfor lærte de ikke noget. De blev overmodige og har troet, at de kunne gå på vandet."

"Det er det, jeg kalder grådighedsfaktoren. Profitmotivationen der går ud over alle grænser. Bankfolk bliver vurderet på, hvor meget de kan levere hver kvartal, og så bliver de for dristige og løber risici, som de faktisk ikke burde løbe. Og så går det galt."

Hvor de amerikanske bankers nedtur og tab har trukket europæiske finansielle institutioner med sig, er det ifølge Jørgen Ørstrøm Møller bemærkelsesværdigt, at ikke ret mange asiatiske banker har brændt fingrene.

"De var igennem vridemaskinen i 1997-98, hvor de havde været mindre påpasselige i deres investeringsmønstre. Det førte til indførelse af regler, som gennem de seneste 10 år har gjort dem mere forsigtige. Og derfor løb de ikke hen og satte fingrene på kakkelovnen denne gang."

Hvor USA og Europa har levet for lånte penge, har Asien sparet op.

"Bortset fra de mellemøstlige petrolandes olieformuer er Asien det eneste sted, hvor der præsteres en reel opsparing. Hidtil har Asien været tilfreds med at lade det vestlige finansielle system rokere rundt med dets opsparing og bestemme hvor den skulle investeres," siger Ørstrøm Møller med henvisning til, at

især USA har lånt massive summer i Kina for at foretage erhvervsinvesteringer eller simpelthen leve, herunder købe boliger, for de lånte penge. Asiatiske lande har i dag tusinder af milliarder til gode i dollar.

"Udlånet fra Asien skete ud fra en forventning om, at den ekspertise, der var opsamlet i de vestlige finansinstitutioner, kunne sikre et højere afkast, end Asien selv kunne finde frem til. Den forventning er faldet bort. I dag siger Asien: 'Vi har set, hvorledes disse folk, som vi havde tillid til, rent faktisk er nogle kludremikler. Og når det er tilfældet, hvorfor skal vi så lade dem rokere rundt med vores opsparing?'"

"Derfor ser du, at Asien i øjeblikket køber sig ind som mindretalsaktionær i stort set samtlige vestlige finanshuse. UBS, Merrill Lynch, Citi Group osv. Ligesom asiatiske virksomheder og fonde overtager virksomheder i USA og Europa."

At især et kriseram USA føler sig presset til at sælge ud af både sine finansinstitutioner og sit produktionsapparat for at finansiere et fortsat overforbrug, indebærer, at Asien fra nu af får stigende indflydelse på det globale investerings- og produktionsmønster.

"Det er klart, at det fremover vil blive mere indrettet efter asiatisk behov," siger Ørstrøm Møller, som i en nylig analyse i Ugebrevet Mandag Morgen beskrev, hvordan dette kan føre til en bølge af vestlig protektionisme og krav om stop for virksomhedsopkøb og indgreb mod kapitalbevægelser.

Er der vilje?

Verden går altså mod en fremtid præget af fire-fem knaphedsfaktorer kombineret med en øget økonomisk magt på asiatiske hænder.

"Noget af det centrale for lande bliver at sikre sig adgang til knaphedsfaktorerne ved at købe sig ind der, hvor de findes. Kombinerer du dette med, at retten til at bestemme det internationale kapitalmønster forskyder sig fra Vesten til Asien, får du en uhyre interessant konklusion," siger Ørstrøm Møller.

"Verdeshistorien viser, at et skift i magten sjældent er foregået fredeligt. Normalt har det affødt konflikt, og jeg tror, vi kommer til at stå over for nogle alvorlige globale problemer, hvis ikke Vesten erkender, at vi skal dele indflydelse med de nye fremstormende lande. Gør vi det ikke godvilligt, vil de konkludere, at der må andre midler til."

Samtidig skal der erkendelser til på et andet niveau. Fødevarer-, olie- og klimakrise får ikke Jørgen Ørstrøm Møller til at mene, at den økonomiske vækst skal stoppes.

"Men der er brug for en politisk og folkelig bevidsthed om, at det spil, hvor man ikke vil påtage sig sin del af ansvaret - eksemplificeret ved USA's nej til Kyoto-aftalen - ikke går længere. Det brutale budskab er, at en større del af den økonomiske vækst skal bruges til at løse de nævnte knaphedsproblemer, og at en mindre del derfor kan kanaliseres over i højere levestandard for borgere, der allerede har nok."

Ørstrøm Møller henviser til Lester Brown, stifteren af det amerikanske Earth Policy Institute, der siger, at en strid er på vej mellem 800 mio. overernærede personer bag rattet i deres biler og to milliarder mennesker, der kæmper for at skaffe penge til det daglige måltid. Der findes teknologiske muligheder for at tackle både fødevarer-, energi- og klimakriserne, mener Ørstrøm Møller.

"Det er alene et spørgsmål om penge. Hvis du f.eks. bruger nogle af pengene til at bygge anlæg, der konverterer kul til olie, i stedet for at bruge dem på at hæve levestandarden, så er der ikke noget

problem. Der er kun det problem, at folks levestandard ikke stiger, og det vil de ikke acceptere," siger han.

'Folk' er i den sammenhæng verdens middel- og overklasse. Hvis Vesten ikke vil afgive indflydelse til Asien, og hvis middelklassen ikke vil afstå fra yderligere velstandsstigning for at kunne afhjælpe truslerne mod miljøet og fødevareforsyningen, så er der lagt op til den brutale globale byrdefordelingsstrid - med denne verdens fattige som de åbenlyse tabere.

"Jeg vil ikke sige, at jeg er optimistisk. Det er for meget sagt. Der er et vist håb om, at en bevidsthedsændring er på vej. I Kina er f.eks. en stærkt stigende miljøbevidsthed undervejs, fordi folk mærker problemerne i deres dagligdag."

"Men om det indebærer, at der også kan sikres politisk opbakning til at bruge vore økonomiske ressourcer på at løse problemerne, frem for på at hæve levestandarden yderligere, det er spørgsmålet."

Fra udkigsposten i Singapore lyder ønsket om langt mere målrettet politisk indsats for at hindre konflikt, der kan sætte spørgsmålstegn ved det eksisterende globale politiske og økonomiske system.

Serie

Krise i hele systemet?

Hvad er det, der sker i det globale samfund, hvor fødevarekrise, oliekrise, klimakrise og finanskriser pludselig ser ud til at løbe sammen? Står vi over for en regulær systemkrise affødt af, at den kapitalistiske vækstøkonomi er ved at møde sine grænser?

I en ny serie undersøger Information spørgsmålet om krisernes sammenhæng og årsag. Serien startede i lørdagsavisen 10.11. maj. Den kommende tid vil bl.a. byde på interview med:

Lester Brown, stifter og leder af Earth Policy Institute

Walden Bello, professor i sociologi v. University of the Philippines, leder af Focus on the Global South

Michael Klare, professor v. Hampshire College, sikkerhedsanalytiker m. speciale i olie

Finn Østrup, lektor i finansiering v. Copenhagen Business School

George Monbiot, britisk miljøanalytiker og -forfatter

Lawrence Summers, professor i økonomi v. Harvard University, rådgiver for præsident Clinton

Fatih Birol, cheføkonom v. Det Internationale Energiagentur

Source URL: <http://www.information.dk/159113>